

Mednarodno prostovoljno delo -

več kot le počitnice

IZVLEČEK

Prostovoljno delo v tujini je vse bolj dostopno in pridobiva na veljavi, različni kratko- in dolgoročni projekti letno privabljajo več tisoč sodelujočih vseh generacij. Največji vpliv ima na gostiteljsko skupnost in na samega prostovoljca.

Ključne besede:

prostovoljno delo, Islandija, Finska.

ABSTRACT

International Voluntary Work:
much more than just holidays!

International voluntary work is becoming more accessible and thus more popular due to the huge variety of short- and long-term projects, involving several thousand participants each year. It has a great impact on the hosting community and the volunteers themselves.

Key words:

voluntary work, Iceland, Finland.

Avtorica besedila in fotografij:

BARICA RAZPOTNIK, absolventka geog.,

E-pošta: barica@gmail.com

COBISS I.04 strokovni članek

Prostovoljstvo v sedanjem skomercializiranem času? Razumeti prostovoljstvo kot revolt, relikv preteklosti ali humano dejavnost posameznika? Prostovoljec je vsakdo, ki opravlja neplačano neprofitno delo. To delo lahko opravlja marsikje, v sodobnem času pa se prostovoljci pogosto napatijo tudi prek meja svoje domovine.

Na splošno ločimo pri mednarodnem prostovoljnem delu dve skupini:

- **kratkoročno prostovoljno delo:** traja največ en mesec; največkrat gre za zaključen projekt oziroma nalogo, ki jo v tem času opravimo (pogosto dela skupaj več prostovoljcev);
- **dolgoročno prostovoljno delo:** traja več kot mesec dni; lahko gre za zaključen obsežnejši projekt, zajema tudi pripravo in organizacijo (običajno se s takim projektom naenkrat ukvarja le nekaj prostovoljcev).

Vključene organizacije

Z organizacijo in posredovanjem prostovoljnega dela se ukvarja vrsta organizacij, ki delujejo na različnih nivojih, od

lokalnega do globalnega. Ena najbolj vsestranskih je Mednarodna prostovoljna služba (*Service Civil International, SCI*), ki ima 35 podružnic v 33 državah ter partnerje po vsem svetu. SCI je bila ustanovljena, da bi obnovila Evropo po prvi svetovni vojni; od takrat pa je prerasla v svetovno nevladno mirovno organizacijo, ki se zavzema za družbeno pravičnost, trajnostni razvoj, mednarodno sodelovanje in solidarnost (3, 4).

V Evropi je na področju dolgoročnega prostovoljnega dela najbolj aktualna Evropska prostovoljna služba (*European Voluntary Service, EVS*), ki je del programa Mladina in pod okriljem Evropske komisije.

Najbolj opazni del SCI so mednarodni prostovoljni delovni tabori. Vsako leto jih je več kot 1100 (SCI in partnerske organizacije). Gre za kratkoročne projekte v organizaciji lokalnih partnerjev, ki trajajo od nekaj dni do štiri tedne, v povprečju pa dva do tri tedne. Načelno lahko na njih sodeluje vsaka polnoletna oseba, ki ne potrebuje posebnih izkušenj. Običajno si mora prostovoljec sam organizirati in plačati pot na tabor, za hrano in namestitev pa je poskrbljeno s strani gostiteljev.

Na enem taboru večinoma sodeluje od 10 do 20 prostovoljcev iz različnih držav, ki jih vodi taborovodja. Znotraj SCI so tabori kategorizirani po temah (na primer antifašizem, antirasizem, delo z begunci in manjšinami, pomoč Tretjemu svetu, preнове in arheologija, delo z invalidi, kultura, varstvo okolja ipd.). Slovenska podružnica SCI, Zavod Voluntariat, pošlje na taborje do 200 prostovoljcev letno. Na taborje v Sloveniji jih pride do 80. SCI ima tudi program dolgoročne prostovoljne službe.

Program je namenjen mladim med 18. in 25. letom starosti, ki v gostiteljski organizaciji v tujini 6 do 12 mesecev opravljajo različna dela, pri čemer ne nadomeščajo zaposlenih. Program EVS ni namenjen le mladim v državah Evropske Zveze; zadostuje že, da je le ena od sodelujočih organizacij (gostiteljska ali pošiljajoča) njena članica.

Prostor, lokalna skupnost in prostovoljci

Najbolj neposredne prostorske učinke je opaziti pri kratko- in dolgoročnih projektih naravovarstvenega značaja ter pri tistih, kjer je glavno delo obnova objektov (prepleskani muzej na Grenlandiji, urejeni bazeni in požeta sol na Sečoveljskih solinah, novi odsek pohodniške poti v Kaskadskem gorovju).

Manj opazen - a vsaj enako pomemben - vpliv ima mednarodno prostovoljno delo na lokalno skupnost, saj gre pogosto za izolirane skupnosti in ciljne skupine, ki imajo malo stikov s tujci.

Slika 1: Podružnice in partnerji SCI v Evropi. Čeprav je SCI svetovna organizacija, ostaja njeno težišče v Evropi, kjer ima vsaj enega predstavnika v vsaki državi. V zadnjih letih se je zelo povečalo število partnerskih organizacij v Vzhodni Evropi, zaradi česar je tam vse več zahodnoevropskih prostovoljcev (3).

Tudi projekti EVS so uvrščeni v 19 tematskih sklopov. Prostovoljcem pokrijejo stroške potovanja, namestitve in prehrane, poskrbljeno je za zavarovanje, vsa usposabljanja ter morebitno učenje jezika in mesečno žepnino. Tako enoletno bivanje in delo prostovoljca z vsemi stroški Evropsko komisijo stane povprečno 14.000 evrov. V okviru EVS se izvajajo tudi t. i. kratkoročni projekti, ki trajajo do tri mesece in so namenjeni izključno mladim z manj priložnostmi. Z letom 2007 se v programu EVS obeta kar nekaj sprememb, a podrobnosti še niso znane, pojavljajo se celo nasprotujoče informacije. Ker je program v prvi vrsti namenjen mladim z manj priložnostmi, naj bi se nekoliko zaostri pogoji pri sprejemu prostovoljcev v posamezne projekte. Govori se tudi o zvišanju zgornje starostne meje, do katere lahko prostovoljci sodelujejo v programu. Poleg tega obstaja možnost, da bodo morali prostovoljci z letom 2007 začeti plačevati svoje "prostovoljstvo".

Prisotnost mednarodne skupine pomeni obojestransko kulturno izkušnjo. Za lokalno skupnost, posebej mlade, je to pogosto prvi pogled v zunanji svet. Obrobnim skupinam je to motivacija, saj jih pritegne spoznavanje novih ljudi in možnosti, ki so na voljo. Tuji prostovoljci v lokalni skupnosti neredko vzbudijo pozornost medijev in posledično širše skupnosti, ki se zave svojih potreb: čeprav je to lahko samo ugotovitev, da so tudi sami zmožni urediti hokejsko dvorano.

Lokalna skupnost v stiku s tujci krepí lastno kulturo in identiteto, če jo želi predstaviti obiskovalcem. Nezanemarljiv je v nekaterih primerih vpliv na turizem, česar se ponekod dobro zavedajo, drugod pa ne. Mnogi prostovoljci ob tem še potujejo po državi oziroma regiji, vtise pa odnesejo domov, kjer jih posredujejo širšemu krogu. Prisotnost tujcev lahko izkoristimo tudi za promocijo v smislu širjenja informacij, saj prostovoljcev ni treba posebej privabiti v kraj ali državo. Smiselno je izkoristiti njihovo prisotnost, z ustrezno ponudbo in storitvami pa še pridobiti tudi nove obiskovalce.

Gostovanje skupine prostovoljcev je lahko precejšen organizacijski zalogaj za lokalno skupnost. Brez predhodnih izkušenj za delo s skupinami je na voljo deset ljudi, ki jih moramo zaposliti. Pred tem je potrebno v sodelovanju s krovno prostovoljsko organizacijo projekt pripraviti in pridobiti sredstva iz različnih virov. Tako pridobljene izkušnje so dragocene za prihodnost.

Ko neka skupnost gosti dolgoročnega prostovoljca, so koristi drugačne. Delo opravlja nekdo od zunaj, ki vidi probleme iz drugega zornega kota, zato lažje pristopi z novimi idejami in drugačnim pogledom na svet. Zaradi dolgoročnosti skupnost prostovoljca "jemlje bolj resno", saj ga dobro spozna in ga vzame za svojega. V primeru EVS so nezanemarljiva še finančna sredstva, ki jih dobi tudi gostiteljska organizacija. Seveda je pomemben tudi stik s tujino preko prostovoljca.

S prostovoljnim delom prostovoljec pridobi življenjske in delovne izkušnje in neredko osvoji nova znanja. Pri kratkoročnih projektih je pomembno skupinsko delo ter obvladovanje in reševanje konfliktov v skupini. Pri dolgoročnih projektih gre pogosto za sposobnost organizacije in suverenost. V številnih primerih je prostovoljec deležen tudi jezikovnega usposabljanja in izpopolnjevanja. Pri EVS je zadnje celo del pogodbe med sodelujočimi organizacijami, Evropsko komisijo in prostovoljcem. Bivanje v tujem okolju pa nudi drugačno izkušnjo kot običajna potovanja, saj prostovoljec ni samo obiskovalec, temveč sodeluje pri vsakdanjem življenju in delu.

Preglednica 1: Leta 2005 je v tujino odšlo 142 slovenskih prostovoljcev. Kar 125 jih je pripadalo starostni skupini od 18 do 25 let (1).

država	število prostovoljcev
Španija	16
Francija, Srbija in Črna gora	po 14
Italija	12
Nemčija	9
Turčija	8
Velika Britanija, Češka	po 7
Poljska, Islandija	po 5
Irska, Slovaška	po 4
Belgija, Bolgarija, Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Portugalska, Rusija, Ukrajina	po 3
Danska, Estonija, Finska, Latvija, Maroko	po 2
Indija, Litva, Severna Irska, Švica, Tajska, ZDA	po 1

Siglufjörður - islandska izkušnja

Prostovoljni delovni tabori, ki jih organizira islandska organizacija *Veraldarvinir*, so se v zadnjih letih dobro uveljavili, čeprav so eni redkih v gospodarsko razvitem svetu, kjer morajo prostovoljci poleg prijavnine pri pošiljanju organizaciji plačati tudi prispevek za sodelovanje gostiteljski organizaciji (okrog 170 evrov). Islandskih prostovoljcev, ki bi odhajali v tujino, je namreč zelo malo, zato se iz zbranega denarja financira *Veraldarvinir*. V zameno imajo vsi prostovoljci možnost ugodnejšega nakupa letalske vozovnice pri islandskem letalskem prevozniku. Pri spretni potezi imajo korist vsi udeleženci: gostiteljska organizacija, letalska družba in prostovoljci.

Siglufjörður leži na robu istoimenskega fjorda na severu Islandije. Mesto je bilo nekaj ribiška prestolnica Islandije, kjer je preko poletja živelo tudi več kot

10.000 ljudi. V 60. letih 20. stoletja so jate slanikov uplahnile, z njimi pa tudi mesto, ki ima danes le nekaj več kot tisoč prebivalcev. Julija 2004 se je mesto povečalo za enajst prebivalcev, saj so gostili mednarodni prostovoljni delovni tabor.

Od 18 do 31 let stari prostovoljci iz Francije, Španije, Anglije, Nemčije, Švice, Finske, Japonske in Slovenije so dva tedna urejali mesto, delali v "gozdu" in pomagali pri pripravi glasbenega festivala. V tem času so pripravili še mednarodni večer sladkarij, se pomerili z domačini v nekaj športih, si ogledali rt Siglunes in se vsako popoldne kopali v mestnem bazenu, najpogumnejši celo v morju.

Rezultati dela so bili očitni: na večini mestnih zelenic je bila zamenjana travna ruša, koncerti glasbenega festivala so nemoteno potekali, najstarejši hiši v mestu so vsaj deloma povrnili njeno staro podobo. Mesec dni kasneje je delo nadaljevala podobna skupina prostovoljcev.

Slika 2: Tradicionalna inuitska hiša "illu", zgrajena iz kamna in šote, je le eden od razstavnih predmetov Mestnega muzeja v Ilulissatu na Grenlandiji. Hišo je potrebno vsako leto obnavljati, zato je delo prostovoljcev v okviru mednarodnega delovnega tabora poleti 2002 obsegalo tudi rezanje šote na obrobju mesta (foto: Barica Razpotnik).

Slika 3: Najstarejša hiša v Siglufjörðurju je nekoč dobila novejši betonski omet. V času tabora naj bi ga odstranili in hiši vrnili njeno staro podobo. Delo je bilo fizično izredno naporno, zahtevalo pa je tudi nekaj spretnosti (foto: Barica Razpotnik).

Stik z lokalno skupnostjo je bil odličен: na neuradni spletni strani mesta so redno poročali o vseh aktivnostih prostovoljcev in objavljali fotografije; zelo je uspel mednarodni večer sladic; prostovoljci so delo opravljali skupaj z mladimi iz kraja.

Skoraj vsi prostovoljci so pred taborom in po njem še nekoliko potovali po Islandiji, nekateri celo skupaj, in si tako ustvarili širšo sliko o državi, kot bi si jo samo s potovanjem. Le malo verjetno bi kdo obiskal odročeni kraj, kot je Siglufjörður. Tudi sicer bi se zaradi drage nje marsikdo odpovedal obisku Islandije.

Slika 4: Gostitelji so za prostovoljce v Siglufjörðurju organizirali izlet čez bližnji fjel. Vreme je bilo značilno "islandsko", saj se je spreminjalo iz minute v minuto (foto: Barica Razpotnik).

Syöte: Zimske aktivnosti v finski divjini

Syötekeskus je smučarsko središče s hotelom in centrom šolskih in občinskih dejavnosti na severu Finske, približno 140 km severovzhodno od Ouluja. Center se nahaja na robu narodnega parka Syöte, kjer se prepletajo gozdovi in visoka barja. Park, ki obsega 299 km², so ustanovili leta 2000 zaradi zaščite enkratnega in izredno pestrega naravnega okolja, življenjskega prostora mnogih redkih rastlinskih in živalskih vrst. Gre tudi za eno od območij z najobilnejšimi snežnimi padavinami na Finskem. Nenavadna zimska pokrajina privlači veliko obiskovalcev.

Tykkylumi je sneg, ki je značilen za obiskani del Finske. Gre za nekakšno sneženje iz megle ob "višjih" temperaturah (nekaj stopinj Celzija pod lediščem), ko se drobni snežni kristali z vseh strani trdno oprimejo vsakega predmeta na prostem. Iglavci so tako povsem zaviti v sneg (tudi znotraj krošenj). Eno samo takšno drevo lahko skupaj s snegom tehta tudi 3000 ali 4000 kg. Ob nekoliko močnejšem vetru se drevesa tudi podirajo in takrat neredko pride tudi do motenj v cestnem in železniškem prometu ter oskrbi z elektriko.

Turizem se je v Syöteju začel razvijati šele v zadnjih dvajsetih letih, ko je na Iso-Syöteju (Veliki Syöte) zraslo smučarsko središče s pripadajočo infrastrukturo. Sledil je Pikku-Syöte (Mali Syöte) s Syötekeskusom. Vas med obema središčema, Syötekylä, se v tem času ni bistveno spremenila, so se pa povečanemu številu obiskovalcev prilagodili prebivalci v okolici: lokalna farma severnih jelenov nudi vodene ogledе, med ponudbo so se znašle vožnje s pasjo vprego, številni domačini pa imajo nekaj dodatnega zaslužka tudi z oddajanjem sob in apartmajev. Javnega prevoza v Syöte skoraj ni: med tednom vozita iz Ouluja preko Pudasjärviya dva avtobusa dnevno, poleti pa le eden.

Syötekeskus že več let zapored v okviru EVS gosti prostovoljce, katerih glavna naloga je delo s šolami v naravi. V skladu s svojimi sposobnostmi, znanji in interesi prostovoljec prevzame vodenje določenih

aktivnosti, ki jih center pripravlja za osnovnošolske skupine, kot so izleti s krpjami, lokostrelstvo, plezanje, likovne delavnice, kolesarstvo ipd.

Center s sprejemom prostovoljca brezplačno pridobi zelo motiviranega in sposobnega mladega človeka, ki običajno nima težav s komuniciranjem v tujem jeziku. Skupine, s katerimi se ukvarja, pa imajo priložnost uporabljati v šoli pridobljeno znanje angleščine. Prostovoljec je tudi nepogrešljiv, kadar gostujejo tuje ali mešane skupine, kjer vodenje aktivnosti poteka v angleškem jeziku. Prostovoljec ima pogosto tudi priložnost predstaviti svojo državo – tako v lokalni šoli kot med gostujočimi skupinami, kar je tudi eden od namenov takšnih izmenjav.

Slika 5: Severnofinska olimpijada za šolarje iz Ouluja. Prostovoljci v Syötekeskusu sodelujejo pri organizaciji aktivnosti za šole v naravi. Večinoma gre za športne in izobraževalne dejavnosti v naravi, v katere je vloženega veliko truda. Največji je obisk pozimi, ko ima Syötekeskus tudi najbolj pestro ponudbo. V ozadju je viden tykkylumi (foto: Barica Razpotnik).

Slika 6: Pogosto želijo gostitelji prostovoljcem razkazati svoj kraj ali regijo. Prostovoljci, ki so julija 2005 delali v Zaporozju v Ukrajini, so šli tako za konec tedna na oddih v Kirilovko na obali Azovskega morja (foto: Barica Razpotnik).

Veliko več kot poceni počitnice

Mednarodnega prostovoljnega dela nikakor ne smemo enačiti s "poceni" počitnicami. Res je, da je prostovoljcu omogočeno cenejše oziroma brezplačno bivanje in hrana, vendar le v zameno za delo, ki ga opravlja. Osebno nisem nikoli zares seštela stroškov, ki sem jih imela s prostovoljstvom, še manj pa razmišljala o urah opravljenega dela. Veliko pomembnejša so doživetja in izkušnje, ki jih verjetno ne bi imela, če ne bi kot prostovoljka delala v tujini. Verjetno ne bi nikoli videla severnega sija, lagun na Azovskem morju, ledenih gora v siju polnočnega sonca, bliskovite subarktične pomladi, kitov v naravnem okolju, indijanskega pow-wow. Ne bi znala polagati tapet, kuhati za 20 ljudi, upravljati dvigala za delo na višini, rezati šote in izvajati reševanja iz prevrnjenega kanuja. Zagotovo ne bi imela prijateljev po vsem svetu, kamor se lahko kadar koli povabim na obisk. Prostovoljstvo je enostavno postalo del mene.

Literatura

1. Kam gremo? Z Voluntariatom 2005. Zavod Voluntariat. Ljubljana.
2. Syöte National Park 2004. Metsähallitus.
3. Medmrežje: <http://www.sciint.org/> (citirano 4. 3. 2006).
4. Medmrežje: <http://www.zavod-voluntariat.si/> (citirano 4. 3. 2006).
5. Medmrežje: http://europa.eu.int/comm/youth/program/sos/vh_evs_en.html (citirano 2. 3. 2006).
6. Medmrežje: <http://mladina.movit.si/> (citirano 4. 3. 2006).
7. Medmrežje: <http://www.isosyote.fi/> (citirano 4. 3. 2006).
8. Ustni viri: Hanna Hernetkoski (Syötekeskus), Anki Pulliainen (CIMO), Barbara Žgavec (Zavod Voluntariat), Andrej Lozar (Mladinski svet Slovenije).